

«НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (89) 2017 р.

ISSN 2520-6427

Засновано у грудні 1994 року

Видається 1 раз на квартал

Зареєстровано Міністерством юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 16684-5256 ПР від 28.05.2010 р.

Засновники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (РОІППО), Рівненський державний гуманітарний університет (РДГУ).

Схвалено вченою радою РОІППО (протокол № 2 від 02.03.2017 р.)

Журнал «Нова педагогічна думка» входить до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук. (Постанова Президії ВАК України № 01-05/5 від 01.07.2010 року та наказ Міністерства освіти і науки України №747 від 13.07.2015).

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Алла Черній, кандидат політичних наук, доцент,
ректор Рівненського ОІППО

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Валерій Биков, доктор технічних наук, професор
Владислав Вербець, доктор педагогічних наук, професор
Олег Власюк, кандидат історичних наук
Галина Вокальчук, доктор філологічних наук, професор
Тетяна Гавлігіна, кандидат педагогічних наук, доцент
Максим Гон, доктор політичних наук, професор
Лідія Даниленко, доктор педагогічних наук, професор
Анатолій Дем'янчук, доктор педагогічних наук, професор
Василь Жуковський, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Карамушка, доктор психологічних наук, професор
Леонід Кожушко, доктор технічних наук, професор
Петро Кралюк, доктор філософських наук, професор
Володимир Лавренчук, кандидат філологічних наук
Світлана Литвиненко, доктор педагогічних наук, професор
Микола Люшин, кандидат педагогічних наук
Іван Малафійк, доктор педагогічних наук, професор
Надія Мельник, кандидат педагогічних наук
Роман Павелків, доктор психологічних наук, професор
Юрій Пелех, доктор педагогічних наук, професор
Оксана Петренко, доктор педагогічних наук, професор
Руслан Постолюк, кандидат історичних наук, професор
Григорій Пустовіт, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Савчук, кандидат педагогічних наук, доцент
Ярослав Сверлюк, доктор педагогічних наук, професор
Андрій Сяський, доктор технічних наук, професор
Іван Хом'як, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Шугаєва, доктор філософських наук, професор

Видавець: Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Адреса редакції та видавця:

Рівненський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти

вул. Чорновола, 74, м. Рівне, 33028

тел./факс: 0(362) 64-96-60

E-mail: roippo.rv@ukr.net, www.roippo.org.ua

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

- Вознюк Л. Розвиток методологічної культури вчителя в системі сучасної шкільної освіти3
Загородня А. Нормативно-правове регулювання діяльності вищих економічних навчальних закладів України та Польщі7

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ.

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

- Завалевський Ю. Сутність професійної компетентності вчителя в реалізації Концепції Нової української школи11
Кириленко С. Інноваційні виміри розвитку загальноосвітнього навчального закладу15
Шегеда А., Стефанович О. Експертна оцінка перспективного педагогічного досвіду19

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

- Васильченко Л., Шевченко В. Дидактичні принципи інформаційного освітнього середовища23
Герасименко Н. Формування інформаційної культури педагогів засобами геосервісів Google29
Ляхощька Л., Бондаренко Л. Масовий відкритий онлайн-урок як інноваційна форма навчання в загальноосвітніх навчальних закладах32
Тимчина В., Тимчина Н. Моделювання сучасних уроків засобами віртуальних музеїв36

ПСИХОЛОГІЯ.

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА.

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

- Альоша О. Формування моральності дітей та молоді шляхом захисту їх від шкідливої інформації39
Веремійчук Т. Психологічні особливості переживання кризи студентською молоддю в Україні44
Демчук О. Сімейні цінності як парадигма інституту життєдіяльності47
Сушик Н. Булінг серед дітей як соціально-педагогічна проблема в загальноосвітніх навчальних закладах49

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

Мандрик Н. До проблем вивчення історії української літературної мови	53
Радзієвський В. Стилiстичні особливості активації загальноживаної лексики у малій прозі Леоніда Мосендза	57
Сяська Н. Роль соціокультурного аспекту у формуванні професійно-комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов	60
Шумський О. Концепція лінгвосоосвіти майбутніх учителів іноземних мов	63

ПОЧАТКОВА ОСВІТА.

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

Глінчук Ю. Програма викладання навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» для студентів спеціальності «Початкова освіта» за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу	67
Мищенко О. Моральна складова у підготовці етичного вчителя початкових класів	70
Шутяк В. Робота із пластиліном та глиною на уроках трудового навчання в початкових класах	74

ПРИРОДОЗНАВСТВО.

ТЕХНОЛОГІЇ

Довмантович Н. Аналіз мотивації навчальної діяльності студентів у медичному училищі	78
Лотоцька Л. Пропаганда здорового способу та якості життя серед студентів вищих медичних навчальних закладів	81

ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ.

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

Безкоровайна О. Проблема виховання толерантної особистості в умовах полікультурності сучасного освітнього простору	85
Журба К. Діагностика вихованості смисложиттєвих цінностей учнів основної та старшої школи	89
Петрова С. Роль соціально-виховного простору в становленні особистості дитини-сироти	93

МУЗИКА. ЕСТЕТИКА

Гумінська О. Формування творчої компетентності вчителя у процесі моделювання уроку музичного мистецтва	98
Крусь О. Народнопісенна творчість та формування особистості майбутнього вчителя музики	101
Радковська Л. Самостійна робота як основа самоосвіти студентів вищих мистецьких навчальних закладів	104

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

УДК 811.161.2 (07)

Неля МАНДРИК,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри методики викладання
і культури української мови
Рівненського державного гуманітарного університету

ДО ПРОБЛЕМ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

У статті автор намагається охопити широке коло питань, пов'язаних із загальною історією української мови, досліджує проблеми виникнення і розвитку як сучасної української літературної мови, так і староукраїнської літературної мови.

Ключові слова: галузь мовознавства, лінгвостилістика, науково-дослідницький прийом, філологія, вища школа, історія української літературної мови.

В статті автор намагається охопити широкий круг питань, пов'язаних з історією української мови, досліджує проблеми виникнення і розвитку не тільки сучасної української літературної мови, а й староукраїнської літературної мови.

Ключевые слова: отрасль языкознания, лингвостилистика, научно-исследовательский прием, филология, высшая школа, история украинского литературного языка.

The author makes an attempt to cover a wide range of issues which are connected with general history of Ukrainian language, raises many issues which are connected with emergence and development of contemporary Ukrainian literature language as well as Old Ukrainian literature language.

Key words: branch of linguistics, linguostylistics, scientific research method, philology, higher school, history of Ukrainian literature language.

Постановка проблеми. Історія української літературної мови як окрема галузь українського мовознавства сформувалася порівняно недавно, при цьому тривалий час перебуваючи в тісному симбіозі з такою галуззю мовознавчих досліджень, як лінгвостилістика, з якою їй, однак, не вдалося порвати найтісніших зв'язків і досі, хоча кожна із цих галузей мовознавства має свій окремий предмет вивчення, а у своїй дослідницькій практиці використовує певні науково-дослідницькі прийоми.

Із кінця 20-х – поч. 30-х років ХХ ст. історія української літературної мови стала окремим предметом викладання у вищій філологічній школі, що сприяло її подальшому становленню як окремої лінгвістичної дисципліни, визначенню її об'єкта, уточненню обсягу тощо.

Виклад основного матеріалу. Хоча історія української літературної мови як окрема галузь

українського мовознавства сформувалася лише в післяреволюційний період, її наукові основи були закладені ще в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. завдяки діяльності такого визначного вченого, як П. Г. Житецький (1836 – 1911). Із його праць, що безпосередньо стосуються питань історії української літературної мови, необхідно, зокрема, відзначити «Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII веке» [4], «Энеида» Котляревського и древнейший список ее в связи с обзором малорусской литературы XVIII века» [5], «Начерк історії української мови», з яких остання написана разом із його учнем О. Богумилом [6].

Найважливішою із цих праць є, безумовно, «Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII веке», в якій на основі аналізу значного фактичного матеріалу, почерпнутого із пам'яток, подається спроба характеристики стану книжної української мови цього періоду, зокрема її стилістичних особливостей, що були тісно пов'язані з граматичним матеріалом цієї мови, причому сам науковий аналіз книжної української мови у цій праці здійснюється не в окремих творах тих чи інших українських письменників ХVII ст., а в цілому її складі, тобто робиться фронтальне дослідження української літературної мови ХVII ст. у цілому, з урахуванням усіх її стилів і жанрів. Такий підхід до вивчення української літературної мови ХVII ст. дав можливість авторові зробити надзвичайно важливі висновки щодо загальної характеристики цієї мови, в якій «у цілому переважають народні стихії мови над книжними церковнослов'янськими» (П. Житецький, «Очерк...», с. 140), а також про те, що в ній «переважають особливості північних і західних українських говорів» (там само, с. 141). Завдяки саме цій праці наша наука збагатилася більш-менш повною об'єктивною характеристикою української літературної мови ХVII ст. у всіх існуючих тоді її стилях і жанрах.

В іншій праці П. Г. Житецького, «Энеида» Котляревського и древнейший список ее в связи с обзором малорусской литературы XVIII века», яка присвячена загальному оглядові української літератури ХVIII ст., з'ясуванню передумов появи «Енеїди», знаходимо багато дуже важливих спостережень над мовою українського письменства цього періоду, зокрема літописців Самовидця, Граб'янки, Величка, анонімних жартівливих і сатиричних віршів, шкільних драм та інтермедій, творів І. Некрашевича й Г. Сковороди та ін., що дає можливість скласти повне уявлення про

шляхи розвитку української літературної мови впродовж XVIII ст.

Із представленими вище працями тісно пов'язана ще одна фольклористична праця цього ж автора – «Мысли о народных малорусских думах», в якій знаходимо достатньо великий розділ про мову цих перлин усної народної творчості українського народу. Важливість означеного дослідження для пізнання історії української літературної мови незаперечна, адже як-не-як, а мова усної народної творчості – це форма наддіалектного мовлення, що своїм корінням сягає літературної мови. Здійснений у цій праці скрупульозний аналіз мови українських дум, створених у переважній своїй масі XVI – XVII ст., дав можливість авторові значною мірою доповнити загальну характеристику української літературної мови XVII–XVIII ст.

Таким чином, завдяки саме працям П. Г. Житецького загальна характеристика розвитку української літературної мови протягом такого важливого її періоду, як XVII – XVIII ст., була представлена достатньо об'єктивно і повно.

До розглянутих праць тісно прилягає також «Начерк історії літературної української мови», написаний П. Г. Житецьким разом зі своїм учнем О. Богумилом, яка в основній своїй частині становить конспективний виклад розглянутих праць Житецького про розвиток української літературної мови в XVII – XVIII ст., доповнений стислим оглядом розвитку української літературної мови попередніх століть. Ця праця, будучи опублікованою в журналі «Україна» (1914 р., кн. 2) та окремих виданнях, сприяла поширенню відомостей серед широкої громадськості про історію української літературної мови. Одночасно вона була першим цільним, хоч і загалом дуже коротким, нарисом історії старої української літературної мови до початку діяльності І. Котляревського.

Окремі питання історії української літературної мови успішно опрацьовувалися І. Я. Франком. Так, у праці «Азбучна війна в Галичині 1859 р. [12] він детально висвітлює боротьбу, яка розгорілася в Галичині впродовж 30 – 50-х рр. XIX ст. навколо питання про запровадження латинської графіки в українському письменстві. Багато слушних зауважень з питань історії української літературної мови подано в його «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 року» [13], де знаходимо висловлювання і про «руську» мову в Литовсько-Руській державі, і про староукраїнські граматики та словники, і про «Собор руських учених» 1848 р., і зауваження про мову та стиль різних українських письменників та ін.

Чимало зусиль було докладено І. Я. Франком до справи вироблення єдиної української літературної мови на базі східно-українських говорів і шляхом зближення мови західноукраїнського письменства зі східноукраїнським. У цьому відношенні цікаві такі його праці, як «Літературна мова і діалекти» (1907 р.), «Передмова до третього видання казки «Лис Микита» (1902 р.), «Говоримо на вовка – скажімо і за вовка» (1891 р.) та ін.

Уже в перші десятиліття XX ст. з'являється кілька загальних оглядів історії української літературної мови. Перший із них належить М. Ф. Сумцову, який у 1918 р. у Харкові видав невелику брошуру «Начерк розвитку української літературної мови», де в стислій формі розглянуто розвиток нової української літературної мови як на східноукраїнських землях, так і в Галичині, а в додатках подано зразки літературної

мови в поетичних творах XVIII – XIX ст. Короткий нарис історії української літературної мови подав А. Ю. Кримський у праці «Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася», яка двічі публікувалася у книжці «Нариси з історії української мови та хрестоматія з пам'ятників письменської староукраїнщини XI–XVIII ст.» [7], що, крім праці А. Ю. Кримського, містила в собі й короткий нарис історії української мови О. О. Шахматова.

У кінці 20-х років з'являється колективний «Історичний курс української мови», що служив навчальним посібником для студентів-філологів Всеукраїнського заочного інституту народної освіти і в якому останні три лекції (с. 1–48, 231–299) були присвячені висвітленню історії української літературної мови. Це був перший цільний нарис історії української літературної мови, що охоплював цю історію від її початків аж до першого післяреволюційного десятиліття включно. Зрозуміла річ, що чимало фактів історії української літературної мови у цьому нарисі висвітлені лише побіжно, поверхнево, а деякі із них зовсім опущено, тут багато чого уже застарілого, помилкового, відкинутого згодом нашою наукою і дуже мало оригінального, бо ж висвітлення, зокрема, старшого періоду історії нашої літературної мови опиралося тут здебільшого на розглянуті вже праці П. Г. Житецького, а також частково на деякі праці інших учених, в яких допущені й помилки буржуазно-націоналістичного характеру. Проте у процесі становлення науки про історію української літературної мови вона відіграла певну позитивну роль як перший цільний, хоч і далекий від досконалості, нарис цієї історії, в якому вперше знаходимо зведення її основних фактів. Крім того, що вона служила певний час за посібник з історії української літературної мови для студентів-філологів, її матеріалами частково користувалися й укладачі деяких пізніших посібників та методичних матеріалів із цього курсу.

Із загальних оглядів історії української літературної мови, що з'явилися друком ще до Великої Вітчизняної війни, можна назвати невеличку книжку «Історія української літературної мови. Методичні вказівки для заочників філологічних факультетів університетів і факультетів мови й літератури педагогічних інститутів», що вийшла у 1940 р. і містила також короткий конспективний виклад основних моментів курсу. Ці методичні вказівки згодом, уже після війни, перевидавалися з рядом виправлень і доповнень (одне з видань 1947 р.), слугуючи певний час методичним посібником для студентів-філологів.

Ще 1939 р. у збірнику праць філологічного факультету Київського університету, присвяченого пам'яті Т. Г. Шевченка (Наукові записки Київського університету: збірник філол. ф-ту, № 1, с. 299–322), було опубліковано велику статтю Г. А. Левченка «Місце Шевченка в історії української літературної мови», де проблема, визначена в заголовку, розглядалася на фоні розвитку української літературної мови першої половини XIX ст. Із часом ця праця у значно розширеному і доопрацьованому вигляді була підготовлена як дисертація, авторові якої, на жаль, так і не вдалося захистити, проте вона, однак, була опублікована 1946 р. уже після його смерті у вигляді окремої монографії «Нариси з історії української літературної мови першої половини XIX ст.» (К.; Х., 1946 р.). Означена праця, хоч і не позбавлена недоліків, була першою вдалою спробою висвітлити такий важливий

період історії української літературної мови, як перша половина XIX ст., коли вона, стверджуючись і все глибше пускаючи коріння в надра живого народного мовлення, владно завойовувала позиції серед літературних мов слов'янських народів і народів світу.

Потреба в навчальних посібниках для вищої школи викликала також появу серії брошур, виданих Науково-методичним кабінетом заочної педагогічної освіти, в яких висвітлювалися як окремі періоди історії української літературної мови (наприклад, «Літературна мова кінця XVIII ст.» (К., 1948 р.); «Українська літературна мова кінця XIX і початку XX ст.» (К., 1948 р.)), так і мовна практика окремих письменників (І. Вишенського, І. Нечуя-Левицького, І. Франка та ін.), а в 1947 р. у методичних вказівках у комплексивному викладі висвітлювалися в основних моментах увесь курс («Історія української літературної мови. Методичні вказівки для студентів-заочників факультетів мови і літератури педагогічних інститутів»).

Конспективний виклад цього курсу, але в дещо розширеному вигляді, подав також П. П. Плющ у книзі «Конспект з історії української літературної мови», виданій для студентів-заочників порівняно великим тиражем видавництва «Радянська школа», що вийшла у 1948 р.

1947 р. у праці «Історія української літератури» [1] було опубліковано напрацювання Л. А. Булаховського «Українська літературна мова», яке з часом було двічі видане під заголовком «Розвиток української літературної мови» (вперше – у «Матеріалах до вивчення історії української літератури» (К., 1959 р., Т. 1), вдруге – як вступний розділ до великої праці автора, що вийшла посмертно, «Історичний коментарій до української літературної мови» [2]). У цій праці подано стислий нарис історичного розвитку української літературної мови в основних її моментах, починаючи від характеристики літературної мови давньої Русі та закінчуючи висвітленням ролі Т. Г. Шевченка у становленні української літературної мови. «Мова Шевченка, – читаємо тут, – найважливіший момент в історії українського слова...», а кількома рядками вище: «Мова української поезії його генієм була піднесена на рівень, який забезпечив їй широке визнання, і – що важить найбільше – в самому українському народі закріпила впевненість у її мові як способу національної художньої творчості» (Л. А. Булаховський. Вибрані праці. – Т. 1. – С. 235).

Детальне висвітлення питання походження сучасної української літературної мови, а також розвитку літературної мови в західноукраїнських землях, знаходимо у перших двох розділах праці Л. А. Булаховського «Питання походження української мови» [3], а в третьому розділі «Українська мова в документальному письменстві XIV і пізніших століть» також характеристику староукраїнської літературної мови, починаючи із XIV ст.

Праця Л. А. Булаховського «Питання походження української мови», охоплюючи широке коло питань, пов'язаних із загальною історією української мови, ставить, а інколи й розв'язує чимало проблем, пов'язаних із виникненням і розвитком як сучасної української літературної мови, так і староукраїнської літературної мови, не говорячи вже про староруську мову до XIV ст., у пам'ятках якої він старанно вишукує риси майбутньої української мови як фонетично-граматичні, так і лексичні.

Із загальних оглядів історії української літературної мови, що з'явилися в першій половині

50-х років, відзначаються дві невеликі книжки П. П. Плюща «Питання історичного розвитку української мови» [10] і особливо «Основні відомості з історії української літературної мови» [11], остання з яких певний час досить широко використовувалася як навчальний посібник для студентів-філологів, доки з часом не з'явилися значно повніші, ґрунтовніші праці.

Для практичних занять із курсу історії української літературної мови певний час використовувалася укладена А. А. Москаленком на достатньо високому рівні «Хрестоматія з історії української літературної мови» [8], що включала зразки староруських і староукраїнських текстів та сприяла ознайомленню широкого кола читачів з уривками із праць визначних українських і російських мовознавців, літературознавців та істориків, які в різні часи писали про розвиток української літературної мови, а також із висловлюваннями українських письменників-класиків.

1958 рік став знаменним у вивченні історії української літературної мови. Цього року з'явилися друком дві великі праці: «Нариси з історії української літературної мови» П. П. Плюща, що певний час служили як посібник для студентів філологічних факультетів, та перший том великого колективного академічного «Курсу історії української літературної мови» за редакцією І. К. Білодіда, присвячений систематичному висвітленню розвитку нашої літературної мови від її початків і до Жовтневої революції, який протягом 1957-1958 років виходив у вигляді окремих книжечок (зокрема вийшло 12 випусків) і слугував посібником для студентів-заочників. 1961 р. вийшов друком другий том академічного «Курсу історії української літературної мови», в якому знайшли глибоке висвітлення питання розвитку української літературної мови післяреволюційної епохи.

Із виходом у світ цих праць історія української літературної мови вперше дістала всебічне і глибоке висвітлення від її початків і аж до наших днів. Разом з тим, з усією рельєфністю окреслилися і ті численні білі плями, що є ще в її опрацюванні, а одночасно з усією очевидністю виявилася й необхідність виділення в окрему галузь наукових лінгвістичних досліджень питань лінгвістичного вивчення мови творів художньої літератури, якими були переповнені обидві названі праці, а особливо перший том академічного «Курсу історії української літературної мови», в якому близько половини сторінок відведено характеристиці мови творів окремих письменників XIX-XX ст.

Підготовка й вихід у світ ґрунтовних фундаментальних праць з історії української літературної мови, потреба створення програм і підручників із цього курсу для ВНЗ – все це привернуло пильну увагу вчених до питань періодизації історії української літературної мови.

Уже в перших програмах курсу, що вийшли після війни, виділяється аж п'ять періодів з історії української літературної мови: I. Літературна мова Київської Русі та феодальних князівств XI-XIII ст.; II. Стара книжна мова XIV – першої половини XVII ст.; III. Стара книжна мова другої половини XVII-XVIII ст.; IV. Нова українська мова XIX – початку XX ст.; V. Українська літературна мова після Великої Жовтневої соціалістичної революції. В програмах, що виходили відразу після лінгвістичної дискусії 1950 р., крім ряду редакційних правок назв розділів,

четвертий розділ було розбито на два: IV. Українська літературна мова на народній національній основі (кінець XVIII – перша половина XIX ст.); V. Українська літературна мова в період розвитку революційно-демократичного руху і підготовки пролетарської революції (середина XIX – початок XX ст.).

Обґрунтуванню періодизації в «Курсі історії української літературної мови» була присвячена спеціальна праця І. К. Білодіда і П. Й. Горещького «Курс історії української літературної мови. План курсу» (К., 1957). Тут виділяються такі періоди: I. Літературна мова Київської Русі – вихідна основа утворення і розвитку літературних мов східних слов'ян; II. Літературна мова української народності; III. Розвиток української літературної мови на основі живої національної мови; IV. Українська літературна мова радянського періоду.

Упродовж 1958 – 1959 років розгорілася дискусія навколо питання періодизації історії української літературної мови, в якій узяти участь П. П. Плющ (Принципи побудови курсу історії української літературної мови // Вісник Київського університету. – 1958. – № 1. – Вип. 1. – Серія філол. і журналіст.), П. Д. Тимошенко (Про періодизацію історії української літературної мови // Укр. мова в шк. – 1958. – № 6), А. А. Москаленко (До питання про періодизацію історії української літературної мови // Там само. – 1959. – № 1), М. А. Жовтобрюх (Зауваження до періодизації історії української літературної мови // Там само. – 1959. – № 2), М. К. Бойчук (До питання про періодизацію історії української літературної мови // Там само. – № 4), І. Є. Грицютенко (Про періодизацію української літературної мови // Там само, № 6), Ф. П. Медведєв, П. А. Моргун, М. Ф. Наконечний (Про основні етапи історичного розвитку української літературної мови // Питання історичного розвитку української літературної мови. – Х., 1962). Розгляду цієї дискусії П. П. Плющ присвятив спеціальну статтю «Про справжню, а не уявну періодизацію історії української літературної мови» (Вісник Київського університету. – 1961. – Вип. 2. – № 3. – Серія філології та журналістики), де також зроблено спробу обґрунтування схеми періодизації, що знайшла втілення в його новому підручнику для філологічних факультетів університетів і педагогічних інститутів «Історія української літературної мови» (К., 1971), який був ґрунтовним поглибленим доопрацюванням із численними додатками попередніх «Нарисів» цього ж автора і першим загалом задовільним і достатньо повним викладом означеного курсу для ВНЗ.

Із цією схемою в історії української літературної мови виділяється всього три основні періоди (I. Літературно-писемна мова давньоруської народності; II. Староукраїнська літературна мова; III. Нова українська літературна мова), в кожному з яких, зокрема в другому і третьому, виокремлюється і ряд підперіодів. Так, в останньому з основних періодів виділяється три підперіоди: 1. Українська національна літературна мова кінця XVIII – першої половини XIX ст.; 2. Українська національна літературна мова другої половини XIX – початку XX ст.; 3. Українська національна літературна мова радянської епохи.

Упродовж 60-80-х рр. XX ст. увага до вивчення питань історії української літературної мови не переривається. Свідченням цьому є поява цілої низки

монографічних досліджень, в яких знайшли поглиблене вивчення ряд питань історії української літературної мови. Із цих досліджень вкажемо найголовніші: Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис: лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості (К., 1961); Жовтобрюх М. А. Мова української преси (до середини 90-х рр. XIX ст.) (К., 1963); Мова української періодичної преси (кінець XIX – поч. XX ст.) (К., 1970); Карпова В. Л. Термін і художнє слово (термінологічна лексика в мові сучасної української поезії) (К., 1967); Шамота А. М. Переносне значення слова в мові художньої літератури (К., 1967); Єрмоленко С. Я. Синтаксис віршової мови (на матеріалах української радянської поезії) (К., 1969); Іжакевич Г. П. Українсько-російські мовні зв'язки радянського часу (К., 1969); Грицютенко І. Є. Естетична функція художнього слова (в українській прозі 30-60-х рр. XIX ст.) (Львів, 1972); Русанівський В. М. Слов'янські міжмовні зв'язки і формування функціональних стилів української літературної мови XVI – XVII ст. (К., 1973); Джерела розвитку східнослов'янських літературних мов (К., 1985); Білодід І. К. Києво-Могилянська академія в історії східнослов'янських літературних мов (К., 1979); Передрієнко В. А. Формування української літературної мови XVIII ст. на народній основі (К., 1979) та ін.

Кожна з названих монографій робить свій внесок в опрацювання окремих питань історії української літературної мови, однак серед них варто виокремити працю А. І. Генсьорського «Галицько-Волинський літопис», в якій автором шляхом аналізу лексики, фразеології та стилістичних особливостей досліджуваної пам'ятки вдалося розширити рамки староукраїнської літературної мови початкового періоду в глибок XIII ст., монографії М. А. Жовтобрюха, в яких на матеріалах української преси XIX – поч. XX ст. простежується становлення й розвиток публіцистичного функціонального стилю мовлення в новій українській літературній мові дожовтневого періоду, а також В. М. Русанівського «Джерела розвитку східнослов'янських літературних мов», де робиться спроба висвітлення порівняльної історії розвитку східнослов'янських літературних мов (староруської, староросійської, староукраїнської і старобілоруської) в їхніх стосунках із сучасними східнослов'янськими літературними мовами.

Висновки. Огляд досліджень історії української літературної мови дозволяє намітити важливі завдання, що постають перед цією галуззю українського мовознавства.

Одним із найголовніших, очевидно, залишається даліше розгортання монографічних досліджень, метою яких є поглиблене, всебічне вивчення як окремих питань історії української літературної мови, так і окремих її періодів, не виключаючи ні староруського, ні староукраїнського, не оминаючи при цьому й новоукраїнського, у вивченні якого ще залишається чимало білих плям. Потребує, зокрема, поглибленого висвітлення й історія староруської, а також історія староукраїнської літературної мови, не говорячи вже про дореволюційний період нової української літературної мови, у висвітленні якого назбиралося чимало такого, що потребує поглибленого дослідження відчутних уточнень, а іноді й переоцінки у світлі нових даних. Та й радянський період, незважаючи на глибоке його опрацювання в другому томі академічного

«Курсу історії української літературної мови», потребує подальшого вивчення.

Подальше поглиблене вивчення історії української літературної мови має опиратися також на нові дані лінгвостилістичних досліджень мови творів як старої, так і нової української літератури, однак самі ці дослідження, постачаючи матеріал для історії літературної мови, становлять предмет іншої науки, лінгвостилістики, яка, хоч певний час і співіснувала з історією літературної мови, тепер уже відбрунькувалася від неї, займаючи проміжне становище між власне мовознавством і літературознавством, існуючи на стику цих двох філологічних наук.

Численні пошуки, які велися впродовж останньої чверті століття, викликали нагромадження значної кількості нових даних у цій галузі науки, що дало вагомий підстави для розгортання робіт зі створення нової багатотомної академічної праці з історії української літературної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Булаховський Л. А. Історія української літератури / Л. А. Булаховський. – К.; Х., 1947. – Т. 1. – Ч. 1.
2. Булаховський Л. А. Вибрані праці : в 5-ти томах / Л. А. Булаховський. – К., 1977. – С. 221–237.
3. Булаховський Л. А. Питання походження української мови / Л. А. Булаховський. – К., 1956.

4. Житецький П. Г. Очерк литературной истории малорусского наречия / П. Г. Житецкий. – К., 1889.

5. Житецький П. Г. «Энеида» Котляревского и древнейший список ее в связи с обзором малорусской литературы XVIII в. / П. Г. Житецкий. – К., 1898.

6. Житецький П. Г. Начерк історії української мови / П. Г. Житецький. – К., 1914.

7. Кримський А. Ю. Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася / А. Ю. Кримський // Нариси з історії української мови та хрестоматія з пам'ятників письменської стародавнини XI – XVII в. – К., 1922. – Вид. 1-ше; К., 1924. – Вид. 2-ге. – С. 87–128.

8. Москаленко А. А. Хрестоматія з історії української літературної мови / А. А. Москаленко. – К., 1954.

9. Плющ П. П. Конспект з історії української літературної мови / П. П. Плющ. – К.: Радянська школа. – 1948.

10. Плющ П. П. Питання історичного розвитку української мови / П. П. Плющ. – К., 1953.

11. Плющ П. П. Основні відомості з історії української літературної мови / П. П. Плющ. – К., 1953.

12. Франко І. Я. Азбучна війна в Галичині 1859 р. / І. Я. Франко. – Львів, 1913.

13. Франко І. Я. Нариси історії українсько-руської літератури до 1890 р. / І. Я. Франко. – Львів, 1910.

Дата надходження до редакції: 10.01.2017 р.

УДК 821. 161. 2-1.09

Володимир РАДЗІЄВСЬКИЙ,
учитель української мови та літератури
Рівненської класичної гімназії «Престиж»

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АКТИВАЦІЇ ЗАГАЛЬНОВЖИВАНІ ЛЕКСИКИ У МАЛІЙ ПРОЗІ ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА

У статті представлено активацію загально-вживаної лексики у художньому мовленні малої прози Леоніда Мосендза. Проаналізовано стилістичну функцію кількісно найчисельніших груп означеної лексики. Проблема розглядається під кутом вісниківського дискурсу.

Ключові слова: загально-вживана лексика, художнє мовлення, мала проза, вісниківський дискурс.

В статті представлена активація общеупотребительной лексики в художественном языке малой прозы Леонида Мосендза. Проанализирована стилистическая функция количественно многочисленных групп указанной лексики. Проблема рассматривается под углом вистныковського дискурса.

Ключевые слова: общеупотребительная лексика, художественный язык, малая проза, вистныковский дискурс.

In the article the activation of the general vocabulary of artistic speech of Leonid Mosendz's short prose. Stylistic analysis function quantitatively largest group specified language. The problem in the light vistykyism discourse.

Key words: general vocabulary, artistic speech, vistykyism discourse.

Своєрідність стилю малої прози Леоніда Мосендза знаходить яскравий вияв у художньо-образній мовній конкретизації. Гострота соціальної напруги описаних подій спричиняє значне смислове і художнє навантаження на всі групи слів, зокрема і на загально-вживані. Автобіографізм, глибоке знання зображуваних реалій та фактів дійсності надає художньому слову письменника змістової конкретики, відчуття тісного зв'язку з матеріальною предметністю.

Зауважимо, що системно мовні особливості малої прози Леоніда Мосендза раніше не досліджувалися.

ДО УВАГИ АВТОРІВ

Науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка» входить до переліку наукових фахових видань України. У журналі друкуються статті з питань теорії, досвіду і практики педагогіки, дидактики, методики і технології навчання, виховання, народознавства, експериментальної роботи в навчальних закладах, професійної освіти, історії педагогіки та освіти, статті про діячів науки та освіти тощо.

Згідно з Постановою Президії ВАК України від 15.01.2003 р. «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліку ВАК України», до друку приймаються лише наукові статті, де наявні такі необхідні елементи: **постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз наукових досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдань); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.** Стаття повинна відповідати тематиці журналу і сучасному стану науки.

Усі автори платять за друк статті в журналі – за один стандартний аркуш (А4) машинопису через півтора інтервала – **35 грн.**

Оплату вартості статті потрібно здійснювати лише після затвердження публікації до друку.

Кошти слід перераховувати на такий розрахунковий рахунок:

31558201234191

МФО 833017

ГУДКСУ у Рівненській обл.

Код 02139765.

Призначення платежу: за статтю в журналі «Нова педагогічна думка».

Отримувач: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Стаття подається українською мовою обсягом не менше 7 сторінок машинописного тексту, на аркушах білого паперу стандартного формату з використанням шрифту Times New Roman 14 розміру текстового

редактора Word через півтора інтервала.

Для авторів, які не мають наукового ступеня, обов'язково потрібно додати зовнішню рецензію.

На окремому аркуші слід вказати повні імена всіх авторів та короткі відомості про них: місце роботи, посада, науковий ступінь, вчене звання, повна назва установи, де працює автор, адреса, телефони. У правому верхньому кутку першої сторінки розміщується ім'я та прізвище автора, у лівому – визначений код Універсальної Десяткової Класифікації (УДК).

На початку статті подається короткий виклад її змісту (анотація) та ключові слова відповідно до тематики трьома мовами – українською, російською та англійською.

Якщо у тексті наявні рисунки, вони повинні мати підписи, відповідно кожна таблиця – заголовок.

Поля сторінок рукопису – 20 мм.

Текст статті повинен бути вчитаний і надрукований чітким контрастним шрифтом. Рукописи мають бути відрецензовані.

У тексті статті мають бути посилання на використані джерела із зазначенням у квадратних дужках порядкового номера і сторінки цитованого джерела (наприклад, [3, с.15]). При повторному посиланні у тексті на те ж саме джерело вказують його номер згідно зі списком (зазначається в списку один раз), змінюючи при потребі номери сторінок, томів, частин. Неприпустимі посилання на неопубліковані та незавершені роботи. **Відповідальність за вірогідність фактів, цитат, власних імен, оголошень несуть автори публікацій.**

Бібліографічний список подається так: Список використаної літератури – і надалі нумерований та в алфавітному порядку із зазначенням автора (прізвище, ініціали), місця видання, видавництва та року, обсягу (кількості сторінок), при посиланні на статтю – сторінок, на яких її вміщено у виданні.

Статті, що не відповідають зазначеним вимогам, не розглядаються.

Редакція залишає за собою право скорочувати статті та здійснювати літературне редагування, що не впливає на їх зміст.

Матеріали надсилайте на адресу кабінету редакційно-видавничої діяльності Рівненського ОІППО (redakciya_roippo@ukr.net).

Матеріали підготовлені до друку кабінетом редакційно-видавничої діяльності Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Завідувач кабінету редакційно-видавничої діяльності
Володимир ІЛЬНИЦЬКИЙ

Коректори:
Леся ЗАВОДНА, Любов ДЕЙНЕКА, Олег ВЛАСЮК

Комп'ютерне складання:
Леся ЗАВОДНА, Любов ДЕЙНЕКА

Підписано до друку 05.05.2017 р.
Формат 60x84 1/8.
Ум. друк. арк. 19,995.
Тираж 100 примірників.
Замовлення №

Надруковано в
ТзОВ «Гедеон-Прінт»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців № 51
серія РВ від 22. 01. 2009 року